

DIRECTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:
Un șir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
invoială

Unitatea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foaie bisericească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

„Astra“ doririlor noastre

O idee fericită — Nume în concordanță cu realitatea — Poziții de
râvnit — Urări și sugestii pentru viitor.

de Ep. Dr. Alexandru Nicolescu al Lugojului

Fericită a fost ideea convocării generale a Astei noastre în istoricul oraș al Devei, unde se găsesc atâtea amintiri și memorii Daco-Romane. Este, desigur, o cinste pentru urmașii vechei Decidava de odinioară, să primească între zidurile sale această ilustră asociație, care poartă, ca o stemă nobiliară, în frunte, numele de Astra, cuvânt atât de semnificativ și sugestiv, încât mă simt ispitit să brodez chiar în jurul acestui nume și-a celorlalte afine tot ceea ce am de spus cu această ocazie sărbătorească, când trebuie să salut și eu, cu toată sinceritatea sufletului meu, pe cei ce stau în fruntea Astei noastre; zic, trebuie să-l salut în numele Bisericii române-unite, al cărei reprezentant sunt cu acest prilej, pentru mine atât de înălțător de suflet.

Astra! Câte nu ne evocă numele acestal „Per aspera ad ASTRA“. Cu adevărat, dacă socotim trecutul de 71 ani ai bătrânei noastre Astra, el ne dovedește, că prin multe asperități, pe drumuri grele și abrupte și-a făcut calea de ascenziune glorioasă spre culmile gloriei de astăzi. Răspândind prin scris și conferințe și adunări fie regionale fie generale, pe întreagă întinderea cis-carpatină a românismului nostru, cea mai curată și sfântă dragoste de neam și alimentând ne'ncetat focul sacru al avântului național, și menținând de altă parte, viu contactul cu frații din Vechiul Regat, a putut să înmănușeze energiile Neamului într'un elan nebiruit de însuflețire, ale cărui raze luminoase au umbrat întreg teritoriul Daciei Traiane de odinioară. Președinția de onoare a Măjestații Sale, Regelui Carol II-lea, Regele culturii noastre românești, este desigur cea mai frumoasă răsplătă a Astei.

A ajuns cu adevărat: per aspera ad astra, concordându-și numele cu realitatea, atunci când Astrul cel mai luminos al țării noastre, REGELE, conduce destinele Astei.

Acest drum glorios de ascenziune: per aspera ad astra, este mai apoi și fi-va și un memento vecinic pentru generoșii tineri, pentru generația tinăra a Neamului Nostru, ca și ea să urmeze aceste îndemnuri, ce se desprind din întreg trecutul și luminosul prezent al Astei. Le volu aduce aminte de cuvintele lui Virgiliu: Macte animo, generose puer, sic itur ad astra: „Curaj, generoșilor tineri! Așa se intră la nemurire.“

Singularul numelui latin de astra, este astrum, care înseamnă și ceriu, ceriu sublim,

strălucitor, d'aurit, blând, pacinic, plin de bună-tate, mai însemnând pe deasupra și glorie și nemurire. Eu doresc, ca Astra noastră să fie pentru, noi mai mult ca în trecut chiar, acest ceriu sublim și strălucitor și d'aurit și blând și plin de bună-tate, cu atât mai vărtos, că numele de astra înseamnă o pluralitate de ceriuri, deci, ridicarea tuturor acestor calități la o potență nesfârșită, fiind oare cum chintesența tuturor acestora prin însuși faptul că Astra este doară pluralul lui astrum.

Dacă Astra noastră se va ști păstra și menține pe pozițiile acestei înălțimi curate și senine, cu adevărat că va intra și la glorie și nemurire, a doua semnificație a cuvântului: Astrum.

E și firesc, ca Astra noastră să strălucească sus, în aceste sfere senine pentru că, după cum indică iarăși cuvântul: astra, patroana Astei noastre, ar fi să fie Astrea, zeița justiției, vergura Astrea, cea rezonabilă și binevoitoare, cea justă, nobilă, divină, cea purtătoare de legi, cetățeană ceriului, cum o numiau străbunii noștri Romani. Da! în cadrele Astei n-au loc patimile ci numai justiția și echitatea, simțul de dreptate și nobleța și morala dumnezeiască. Să nu se realizeze nici odată, cât din partea Astei, fraza lui Ovidiu: „Victa jacet pietas et virgo caede madentes ultima coelestium terras Astrea reliquit. „Zace, învinsă la pământ, evlavia, și vergura Astrea (dreptatea) a părăsit, cea din urmă dintre persoanele cerești, pământurile pline de omor și sânge“. Atunci, când, prin absurd, dreptatea ar fi dispărut din mijlocul nostru, ea să-și afle un azil sacru în sinul Bisericii și în templul Astei noastre! Fie ea, Astra, cum indică iarăși numele latin de Astrea, *semnul nostru cereș* al împăcării spiritelor în jurul Astei noastre, care trebuie să fie și să rămână deapaururi, mama noastră a tuturor fiilor buni ai Neamului.

Ne-ar părea așa de rău, dacă și-ar schimba cândva renumele în poreclă și și-ar împrumuta, dacă nu numele, dar barem moravurile, dela *Astreus*, tatăl vânturilor, unul din legendarii titani. Așa ceva însă nu se va întâmpla nici odată. Nu este iertat să se întâmple niciodată, spre binele acestui Neam și al acestei Țări. „Astra“ fi-va ferită deapaururi de valurile nu tocmai senine ale politicei.

Prin alegoria cuvintelor și figurilor acestora am exprimat o seamă de urări și aprecieri și dorințe la adresa iubitei noastre Astra, gânduri exprimate cu suflet de român și cre-

știn, cu suflet de arhieru, care se crede îndreptățit în oare care măsură, să dea și el anumite directive, așa cum îi șoptește glasul Neamului, care grăiește și prin dânsul.

Dorind încă odată succes și izbândă bătrânei noastre Astra, îmi concentrez urările mele în vechiul d'cton roman: Vivat, crescat, floreat!

Congresul general al „Astei“ la Deva. Cetatea cu nume evocator de vremuri străvechi a fost sortită să vadă, în zilele de 1—3 Oct. c., lume multă și aleasă, din toate părțile României Mari, strânsă aci într'un mănunchiu, să la parte la un praznic al culturii românești, și s'aducă hotăriri menite să răspândească tot mai mult, în straturi tot mai largi, această floare a minților și a sufletelor. Valul oaspeților începe să se reverse încă de Sâmbătă seara. Frunțașii orașului, încunjurați de mândre cete de școlari și școlărițe, salută călduros pe cei ce le fac cinstea să participe la această sărbătoare culturală, cu speciale resfringeri de lumină asupra capitalei, pline de străini, a celui mai românesc județ de dincoace. Blajul își are trimișii săi: pâr. prepozit Iacob Popa, pâr. canonic Roșianu; d. dir. Al. Lupeanu-Melin, cărora li-se vor alătura pâr. canonic și senator Dr. Victor Macavelu, d. prof. și deputat Aug. Popa, și alții. Cu neputință, ca cetatea școlilor dela îmbinarea Târnavelor să lipsească dela o asemenea manifestare.

Sâmbătă seara vorbește, în cerc mai restrâns, d. prof. univ. Iuliu Hațiegan dela Cluj, despre „Tehnica propagandei“, arătând calea cea mai potrivită și mai modernă pentru răspândirea în masse, a idealurilor „Astei“. — Greul serbărilor rămâne însă pe ziua ce vine, pe *Duminecă*. După sfintele liturghii, slujițe la bisericile lor, de Preasf. Nicolescu al Lugojului și I. P. S. Bălan al Sibiuului, prin cuvântul d. Dr. Preda secr. „Astei“, se deschide, la ora 11, *ședința festivă*, în sala arhiepiscopală a Teatrului orașenesc. Urmează la cuvânt pâr. Mitrop. Bălan, d. ministru D. Gusti, pâr. ep. Nicolescu, — a cărui vorbire, plină de simțire și bogată în idei și sugestii măestru prinse, o dăm în fruntea numărului de azi, — apoi pâr. Agârbiceanu, în numele Preasf. Iuliu, dd. Anjulescu în numele armatei, Sextil Pușcariu într'al Academiei, Iuliu Hațiegan în al univ. clujene, Toni într'al învățătorilor, Iliescu într'al Atheneului Român, Stefan Pop într'al Ligii Culturale, ș. a. *Banchetul* din sala Casinoului e un scurt popas, cu toasturi însuflețite, ca să vină la rând *conductul etnografic* cu călușerii din Orăștie; 2 nunți, o șezătoare, jocuri de pădurenii în fața cimpoiului, car cu prelucrarea cânepei, defilarea pomârlanilor de pe Valea Jiului și a minerilor din Petroșani, și alte icoane vii a etnografiei județului Hunedoara. Seara *concert*, precedat de *conferința* pâr. Ep. Nicolescu: „Datorile copiilor față de părinți“. Impresiile incidentelor regretabile dela concert se risipesc luni dimineața când, la discursurile

dd. Boga-Basarabia, Sextil Pușcariu și D. Gusti; rapoartele dd. Moldovan, și Duma, cu foarte cuminiți apropouri, după cari urmează punctul culminant al congresului: alegerea, prin aclamație, a d. prof. univ. din Cluj, *Dr. Iuliu Moldovan, de președinte al Asociației*. Răspunsul noului ales, care ține să accentueze că-i este binecunoscut rolul ce l'au avut cele două bisericești românești în ridicarea „Astrei”, și asigurarea ce o dă că va căuta să lucreze în spiritul tradiției, colaborând totdeauna cu ele, și ascultând sfaturile lor, încheie, nu se poate mai demn și mai promițător de bine, această adunare generală ce la anul s'a decis să se țină la Brașov.

Nici frecări, nici intrigării, nici lucrături. Totul a decurs în spiritul înțelegerii frățești celei mai depline. — Constatarea acestui fapt constituit, prin sine, cel mai elocvent elogiu al congresului dela Deva.

Calea Crucii. Devoțiunea cunoscută sub acest nume, precum se știe, e foarte răspândită în Apus. De-o vreme încoace a început să câștige teren și la noi. Și bine ar fi să se lășiască tot mai mult. Sacra Poenitentiară din Roma a încărcat-o mai nou cu multe și bogate indulgențe.

Din acest prilej S. Romani a scris un binedocumentat studiu în revista „Il Monitore Ecclesiastico”, aducând foarte interesante lămuriri în ce privește originea acestei captivante devoțiuni. Fixează adecă adevărul că punctul ei de mănecare este Răsăritul. Miile și sutele de mii de pelerini, ce au cercetat Locurile Sfinte, n'au fost nicărea mai mișcați ca în cetatea Ierusalimului, bătătorind urmele Mântuitorului, până pe piscul Calvarului. Bucăți de peatră, bulgări de pământ, și orice au putut lua și aduce cu sine din acest drum, le-a slujit, după reîntoarcerea în patrie, drept amintire și reîmprospetare a sfințelor emoții trăite odată acolo departe... Cu vremea s'a mers mai departe: cucernicia pelerinilor și-a ridicat, ici-colo, nepretențioase imitații a stațiunilor Pătimirii Sfinte din Cetatea lui David.

Meritul introducerii și răspândirii, în Apus, a devoțiunii acestuia revine călugărilor mi-

norți, cari aveau în grijă Locurile Sfinte încă din 1312. În chip special a făcut pe apostolul Căii Crucii Sf. Leonardo da Porto Maurizio (1676—1751), care, cu îngăduința Papii Benedict XIV, a ridicat Calea Crucii până și în Coloseu, în afară de celelalte 572 de locuri, unde făcuse acelaș lucru. Acelaș a fondat și o fraternitate: „Iubitorii lui Isus și ai Mariei”, cari între altele, aveau și obligația să săvârșiască acest act de pietate în procesiuni publice. Clemente XIII a provăzut cu indulgențe numeroase această devoțiune. Actualul Pontifex așigderia.

Primul teatru românesc stabil în Ardeal. A fost cel de-acum un veac, dela Crăciunul anului 1832, din *Blaj*.

Primiți în Academia Teologică de aici, cei șapte absolvenți ai facultății de filozofie din Cluj, între cari era și Gheorghe Barițiu — cum notează p. *Ion Georgescu* în nr. 7—8 din acest an al revistei „Cele Trei Crișuri” — concep un gând îndrăzneț: să facă și ei în ctitoria lui Inochentie Micu, ceea ce văzuseră că se făcea în Clujul unguresc: — să facă teatru. Se înțelege că românesc. Câștigă pentru idee și pe cei mai distinși doi profesori ai Academiei Teologice, pe Timoteiu Cipariu și pe Ioan Rusu; ba chiar și pe rectorul Academiei. Cortină, tablouri, decoruri etc. procură dela Sibiu: întâia scenă stabilă de teatru românesc era gata. De sărbătoarea Crăciunului din 1832 sunt invitați la prima reprezentație pe această scenă: noul episcop Lemeni, canonicii, profesorii, dregătorii moșiei vlădicești, și chiar și bătrâna baroneasă din Pănade care, deși unguroaică, dar avea simpatii pentru Români.

Se revenia în felul acesta la o tradiție mai veche, și mult mai umilă, a școlilor aceluiaș Blaj. Căci fiind vorba de reprezentațiile teatrale românești de dincoace, elevii Blajului deja la un după deschiderea acestor școli, în 1755, pleacă într'un turneu cu o Comedia ambulatoarea alumnorum — un fel de Vicleim sau Irozi, — și colindă pela Sebeș—Alba, Vințul de jos și Alba-Iulia. La 1761 fac a doua încercare cu o *Academie* dată în cinstea lui

Buccow. Pe timpul lui Iosif II. joacă tragedia politică: Uciderea lui Grigorie Ghica, Domnul Moldovei. Amintiri din 1825 rețin și reprezentarea Aululariei lui Plautus.

Toate aceste încercări le întrece cea din 1832, a cărei aniversare seculară e atât de aproape, și care merită o pioasă pomenire.

Elogii Blajului

Increștări pentru acum și pentru totdeauna

În mijlocul atâtor revărsări de vrăjmășie la adresa Blajului nostru, ne cade nespuse de bine s'auzim și cuvinte de-ale înțelegerii idealurilor și înfăptuirilor acestui focar de lumină și nesecat izvor de noi și noi energii morale, pentru generații trecute, în formație, și viitoare. Bucuria noastră, evident, este cu atât mai mare când, printre cei cari dau expresie acestei înțelegeri superioare, ni-e dat să înșirăm nume de învățați și bărbați de stat ca d. *Dimitrie Gusti*, ministrul instrucțiunii, cultelor și artelor, și literați de valoare d. *Cezar Petrescu*, cum e cazul. Cel dintâiu și-a dat curs liber simțimentelor și convingerilor sale intime, în privința celor menționate mai sus, cu prilejul petrecerii sale aici, în ziua de 4 Oct. c.; cel de al doilea și-a așternut pe hârtie gândurile ce l-au muncit și s'au cerut să fie spuse în legătură cu vrednicile naționale-culturale ale Blajului. — Reproducem aceste două mărturisiri întocmai. Incepem cu cea a d. Gusti, făcută în fața profesorimii și școlărimii dela noi:

I.

„Mă simt fericit că, după ce am văzut locașurile sfinte și școlile Blajului, am putut să mă bucur de priveștița tinerească și plină de speranță a școlărilor lui de toate treptele. Ucenicim toți o viață întreagă, și căutăm în toată lumea cele mai drepte izvoare ale științei noastre. Tot sufletul nostru se schimbă după cum găsim pe învățătorul cel bun și izvorul de unde curge știința cea adevărată. Ați avut acest noroc și acest dar.

Vă pregătiți pentru viață în cele mai veștile școli ale neamului românesc, prin cari au trecut întâii frunțași ai neamului nostru*). Pe fiecare bancă, în fiecare unghier de clasă, pe străzi și în câmpii, cari aici se chiamă câmpii ale libertății, vă întâmpină amintirea strălucită a înaintașilor. Pasul lor vă întovărășește, și vă întovărășește marea lor pildă.

*) Toate sublinierile sunt ale noastre. (N. R.)

Foia „Unirii”

Din lumea celor în beznă...

— Un cuvânt prea puțin tare —

de Gh. I. Biriș

E dureroasă pierderea unei credințe, unui ideal; cu atât mai dureroasă, cu cât în jurul lui împletești firul vieții tale spre punctul înalt. Și prăbușirea acestui făruș, liberează valențele sufletului în căutări vagi, fără țel luminos și fără bucuria sprijinului mai mult sau mai puțin persistent.

Iar dacă scrutarea actualului a dus pe mulți la negarea adevărului, poate greu pipăibil — dar adevăr; și cu atât mai regretabil acest fapt, cu cât înlăturarea lui n'a atras nimic în loc, ci doar a lăsat un gol, cu rândiri de ruine. Pierderea credinței în divinitate, privarea de acest „act sănătos al minții omului” — cum s'a exprimat odată Carlyle — coincide cu prăbușirea unui monument: semn de înclinare și lumină spre zări cu multe leșeri. Libertatea precum și veșnica nemulțumire, peregrinarea spre un ce al tău și numai al tău: palpabil ca realitatea plată și totuș amplu și inepuizabil în resurse mângăietoare — este semnul celor aleși, savanților aplecați asupra necunoscutului; asvârșirea afirmațiilor gratuite la ori ce răspântie, e maniera indivizilor obtuzi,

cu sufletul spoit de modernism, copleșiți de actualitatea spre care aspiră fără a o înțelege, a căror filosofie se ticluște între patru pahare cu încăputul golit și a căror simțire se înalță până la flirtul vagabond al unei servitoare...

Apropierea de acest individ, irascibil ca o mahalageoică cu pretenții, înseamnă acumularea a o puternică doză de venin, pe care dacă nu i-l împoști în lumina ochilor, își ucide sufletul, a cărui ironie nu o înțelege.

Dar ați ascultat vreodată un astfel de tip vorbind vreunui țaran? Ați asistat vreodată mărețelor lui sfaturi, presărate cu ironii la naivitatea celor rămași în urmă, celor departe de lumea civilizației mașiniste și atee? Cum își înmoale zimbetul în compătimire și cu mâna fluturând gesturi de superioritate răspunde cu ochii vanitoși înălțați:

— Ce știți dumneavoastră? Sunteți prea neînțelegători! — vrea să zică: proști. Ce vă ajută semnul crucii făcut cu evlavie în suflet pocăit, când dumnezeirea e un capriciu al popilor, o sperietoare pe margini de morminte? În lumea voastră de beznă sunteți prea creduli, fiindcă în lumea voastră de beznă n'a pătruns rază de lumină... Figurile posomorite de Preacurate bătrâne, zugrăvite pe lcoanele învechite, sunt scorniri ale unor indivizi interesați și...

— Bine, domnule, în Dumnezeul măririlor noi mai credem încă. Rămâne al nostru, și

poate numai al nostru, iar dumneavoastră dacă puteți trăi și fără el, Puternicul, e bine. Dar lăsați-ne să credem noi în el mai departe, nestingheriți de știința DVoastră înaltă.

Astfel răspundea unui domnișor de aceștia Moș Vasile, poreclit chiar de credincioși „bisericosul”. Dar cuvântul său era prea puțin tare.

În increșturile lemnoase ale feții sale se întipărea bulmăceala unei dezorientări neașteptate, și în tresărirea ochilor săi — naivi ca al bouului, tovarăș nedespărțit, dar buni ca lumina — se citea întrebarea, veșnică întrebare cu rășfrângerii de înțelepciune apostolică: Cine ne va învăța pe noi toate, că suntem proști și din știința DVoastră nu pricepem mult.

În sinea sa Moș Vasile, ca și miile de Moși Vasili, își aplecau știința lor, credința lor, moștenită din strămoși cumpăniți și curați, crescuți din lutul frământat în primăveri și călătorind cu carul cu boi pășind agale. Gândirea lor plămădită în ritm moderat și sfelnic glas de clopot, și credința lor coborâtă în adâncuri fără undă trecătoare, era veștețită de argumentele de literatură industrială, debitate de mediocrități vanitoase și obtuze.

Dar nu cedați! Voi cei din beznă, etichetați de proști de toți proștii pământului acestuia primitor și răbduriu, nu cedați! Cu inima voastră deschisă, de totdeauna, sloboziți-vă vorba voastră cea mai de pe urmă, apăsătoare în simplitatea-i crudă, strecurată printre dinții strănși. În sinceritatea voastră, striviți înde

Aceasta vă dă un drept la mândrie, pe care școlarii, școlărițele și studenții altor școli din țară nu-l au, dar vă încarcă și de o răspundere care e și ea numai a voastră.

Incercați să fiți vrednici de cei cari au fost înaintea voastră, în iubirea de carte, în prețuirea bisericii și a adevărurilor ei fără moarte, precum și în jertfa bucurioasă pentru țară.

Cultura românească vi-se împărtășește, ca s'o duceți mai departe și să umpleți și-pe alții de puterea și de încrederea pe care a pus-o în voi. Țara așteaptă dela toți cei cari acum se ridică în sânul ei să fie niște fii asemenea în totul cu cei cari au servit-o și au iubit-o în trecut. *Nicări nu are un glas mai frumos decât la Blaj.* Ascultați acest glas! Veți auzi în el și îndemnul conducătorului nostru a tuturor, și al celui mai mare ctitor cultural, M. S. Regele Carol II. Puneți în Rege încrederea pe care Majestatea Sa o pune în voi! Fiiți vrednici de Rege și de Blajul vostru".

II.

Rândurile ce urmează, ale d. Cezar Petrescu, poartă titlul: »Ministrul școlărilor la Blaj«, și au văzut lumina tiparului pe coloanele »Curentului« din 8 Octombrie c. Le redăm în întregime:

„După congresul „ASTREI“, neodihnitul Ministru al Instrucțiunii publice, profesorul Dimitrie Gusti, împreună cu sfetnicii săi mai apropiați, au vizitat așezămintele bisericesti și școlare din Deva și dela Blaj.

N'a fost o plimbare cu scopuri mai departat sau mai apropiat electorale, cum ne-au obișnuit ceilalți miniștri din trecut al învățământului. Un turneu cu suita partidului, în care treburile și nevoile școlii rămân pe al doilea plan, acordându-se întâietate măruntelor fricțiuni locale dintre candidații la inspectorate, revizorate și directorate. Nici n'au fost toașturi la pietre fundamentale de școli, sortite pe urmă să rămână în zid roșu, cavouri ale unei demagogii școlare de tristă, risipelnică și neisprăvită memorie.

Profesorul de sociologie și-a lăsat catedra, institutul său de studii sociale, seminarul cu atât de harnică și unică activitate, pentru a înscăuna la departamentul Instrucției o tradiție nouă, de înfăptuirii. De înfăptuirii ajustate realităților, suplu adaptate la ritmul vremii, înfăptuirii de durată, articulate și încorporate evoluției noastre sociale — toate, dacă voiți, sub semnul mistic al culturii.

De aceea călătoria sa în Ardeal, pelerinajul la școlile Blajului, ca și prezența la toate manifestațiunile în legătură cu învățământul, arta și cultura, capătă o semnificație din ce în ce mai lămurită. Sunt jalonări. E pregătirea terenului pentru acea mare reformă a învățământului, încadrată într'un vast pro-

mânarea sofistică a moderniștilor superficiali și îngânfași și nu le dați nici un moment de rumegare tihnită a succesului câștigat asupra unor suflete oneste, dela țară.

Din lumea voastră de beznă înfrângeți „intelligența“ seacă și bolnăvicioasă, care a brutizează simțirea și împiedecă funcționarea dreptei judecăți. Cu îndărătnicia omului înăsprit de muncă, crescut în soare și înprospețit de aerul tare al dimineților, spuneți-vă cuvântul respicat, descoperindu-le jcsnicia și cultura fabricată între patru pereți.

Voi, cel în beznă, aspri și îndârjiți precum coaja salcâmilor pe margini de drum, lângă troița sfântului Izbăvitor, alungați din satele voastre cobebe purtătoare de primejdii și trașeți clopotele de vreme great... Ca lupii sfășietori s'apuce spre hăurile sălbătaciunilor.

gram de armonizare a activității culturale, despre care toată lumea vorbește de ani ani de zile, toți o așteptăm și am căpătat convingerea că nu poate veni decât dela un singur om — fiindcă știe ce vrea și știe să vrea.

La Blaj, acolo unde veghiază mormintele lui Axente Sever, Timoteiu Cipariu și Ioan Moldovanu, lângă Câmpia libertății, de unde a pornit întâia chemare a lui Simeon Bărnăușu pentru unire și libertate, prof. D. Gusti a amintit celor 1500 școlari și 150 profesori, că un trecut glorios, înseamnă și o grea răspundere, pentru prezent și pentru viitor.

Dar Blajul cu școlile lui mai înseamnă și altceva. E la îndemână, argumentul cel mai hotărâtor și indiscutabil, pentru politica de cultură pe care vrea s'o inaugureze ministrul învățământului, al cultelor și al artelor. Materialismul și utilitarismul miop al politicianilor de toată ziua, socoate că nu e momentul pentru sacrificii în numele culturii. Socot cu toții, școala și cartea, un lux, rezervat unor vremuri mai prospere. *Blajul, cu școlile lui, stă totuși mărturie că o rezistență națională, numai prin carte și prin școală a fost cu putință în inima Ardealului întregit. Fără școlile Blajului soarta româniei din Ardeal, ar fi fost alta.* O știa și Tisza, ministrul maghiar al desnaționalizării prin carte și prin școală.

Aceasta n'o fi spunând nimic, celor care se arată atât de avari astăzi cu școala și cartea?"

Activitate exemplară. Catolicii englezi țin tare la cuvântul: umblați până aveți lumină... Un articol al lui Daniel Sargent din „Catholic Historical Review“ destăinuie lucruri cari inspiră respect oricui știe aprecia o activitate conștie, consecventă și clădită pe curat idealism creștin.

În primul rând merită mențiune acțiunea socială catolică înjghebată de P. Plater în 1909, cu centrul „Catholic Social Guild“, avându-și sediul în Oxford, și cercuri muncitorești și de studii aproape în toate orașele Angliei. Numărul acestor cercuri e de 130, cu cel mult câte 9—12 membri. Membrilor, și prin ei tuturor celor interesați, le stă la dispoziție, câte o bibliotecă ambulantă. Asupra opiniei publice influențează prin scrieri mai mici și publicații periodice, precum și prin așa zisele conferințe de vară, luând totdeauna în desbatere câte o problemă socială de a vremii. Activează cu mult succes împotriva capitalismului.

Acțiunea catolică arată rezultate strălucite și pe tărîmul școlii. Școlile catolice private, primare și secundare, sunt cercetate de 425.000 elevi. Ideea universității catolice, mult agitată în timpul din urmă, nu-i nici ea departe de realizare. Și până atunci însă s'au format la cele mai multe universități de stat, — cu deosebire la cele din Oxford și Cambridge, — grupe de studenți cari desvoaltă o foarte salutară și efectivă activitate religio-culturală. Căminurile studențești de sub conducerea benedictinilor, franciscanilor și jezuiților de pe lângă univ. din Oxford se bucură de stimă indiscutabilă și înaintea acatolicilor.

În slujba operei de apărare, lămurire și răspândire a adevărului catolic stau asociațiile: „Catholic Truth Society“ și „Catholic Evidence Guild“, cea dintâiu făcând apostolie pe calea slovei tipărite, a doua pe calea cuvântului rostit. Casa de editură Seed and Ward, înființată în 1926, finanțată de biserică și codusă de mireni, are deja la activul său prestații impozante. „Institutul catolic pentru studii superioare“, plănuie să ia ființă în curând, la Londra, va avea cursuri trienale de teologie, filozofie, biblie și istorie, pentru laici.

† Prof. Flaviu C. Domșa.

A trecut din lume cum trecuse și prin viață: fără sgomot. Boala necruțătoare, care-l rodea mai demult, în sfârșit l-a răpus în după-amiaza zilei de 3 Oct. c., îndolindu-i familia și pe toți căii i-au cunoscut sufletul bun, de visător îndrăgostit în penel și jocul armonios al culorilor.

Pictorul-profesor Flaviu C. Domșa se stinge în anul 31 al profesoratului și 54 al vieții, la o vârstă când ar fi putut să se mai impună cu o altă seamă de prestații valoroase pe tărîmul atât de drag lui, al picturii bisericesti, pe lângă cele câte se leagă de numele său. Nu-i însă cum vrea omul, ci cum vrea Domnul, și voinței Lui nimenea nu i-se poate împotrivi.

Vrednicile zugrăvitești ale răposatului — fost elev al Școlii de arte frumoase din Budapesta — au fost mult apreciate nu numai de publicul mare, ci și de cercurile mai restrânse ale specialiștilor. Ca semn al acestei aprecieri a fost distins cu ordinea Coroana României și Steaua României. Modest însă cum era, dânsul n'a făcut niciodată caz dintr'asta. Cum n'a făcut caz nici din numirea sa de conducător al Școlii de arte frumoase din Cluj, cinste pe care a declinat-o dela sine. — Fie bineprimită ruga colegilor de școală, a elevilor, a prietenilor și a mulțimei de cunoscuți ce l-au petrecut la groapă, și facă-i Domnul parte cu dreptii săi!

Știri mărunte

Personale. Cetatea școlărilor noastre a avut în ziua de 4 Oct. c. un oaspe înalt: pe d. DIMITRIE GUSTI, Ministrul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, însoțit fiind de dd. Emanoil Bucuța, secr. gen. al cultelor; Ioan Bratu, dir. gen. al învățământului secundar; Augustin Caliani, dir. gen. al inv. particular și confesional; Apostol Culea, dir. Educației Poporului; D. V. Tonî, pres. Asoc. Învățătorilor; Cor. Buracu și I. Iacobescu, deputați; I. Goloperta, șef de cabinet. Și alții. Caldușit de d. Alexandru Lupeanu, dir. liceului de fete, înaltul oaspe și suita, au vizitat toate instituțiile noastre de învățământ, atât cele de băieți, cât și cele de fete, pretutindenea fiind obiectul celor mai vii manifestații de stimă și dragoste. Mormintele mitrop. Șulufiu, a lui Cipariu, Axente Severu, Micu Moldovanu, și a altor morți ilustrate, le-a presărat cu flori. La masa festivă ce s'a dat la Mitropolie în cinstea sa, Ministrul Instrucțiunii — cel dintâiu ministru de instrucțiune ce a ținut să cerceteze Blajul dela unire încoace! — răspunde salutului pâr. mitropolit, prin cuvinte ce n'o să mai fie date uitării. Cum, sigur, nici d. Gusti, actualul ministru, fost și viitorul profesor, nu va uita niciodată celea văzute și experimentate în așezarea noastră de școli și biserici, dascăli și elevi, preoți și levieți.

Provincie bisericească nouă. »Acta Apostolicae Sedis«, nr. 9 din acest an, aduce, la loc de frunte, Constituția apostolică »Christo pastorum« Principi, prin care se înființează noua provincie bisericească de rit antiohian pentru credincioșii siro-malankaresi din Malabarul Indiei Orientale. Prilej pentru înființarea acestei provincii a dat trecerea la catolicism a arhiepiscopului jacobit Mar Ivanios, și a episcopului, tot jacobit, Mar Theophilos, urmași de mulți preoți și multe mii de credincioși. Noua provincie constă din arhidieceza de Trivandrum cu șapte districte, și dieceza de Tiruvalla cu cinci districte. — Numeroasele conversiuni în curs sunt nădejdi că vor face necesară în curând crearea unei a treia eparhii.

Cât a costat conferința desarmării?
Correspondentul din Geneva al ziarului »Köl-

nische Volkszeitung» calculând cheltuielile conferenței desarmării, a ajuns la încheieri nu tocmai trandafirii. S'au făcut adecă 900.000 franci elvețieni spese de personal; 1.600.000 pentru tipărituri; 120.000 pentru automobile; 50.000 spese de reprezentare; 20.000 pentru cablograme. La aceasta a mai contribuit, în plus, și Elveția cu 800.000 franci. Și tot n'a fost de ajuns. Pentru că în spesele de personal de mai sus nu sunt socotiți cei minimum 1500 delegați, cu întreținerea lor, care costă, pe puțin, 30 de franci elvețieni la zi, de persoană. Dacă ne vom gândi acum la durata de 6 luni a conferenței și la 700.000 fr. e. spese de călătorie, 1.000.000 cheltuieli de telefon și telegraf ale celor 64 diferite delegații, reiasă o sumă globală de 14.000.000 fr. e. Sau cu alte cuvinte: 64.000 mărci la zi. Ceeace înseamnă că fiecare cuvânt al anemicului »Protocol« de încheiere a conferenței costă nu mai puțin de 12.000 de mărci!

Inchelerea unui congres alpinist.

În Chamonix s'a ținut nu de mult un animat congres internațional pentru alpinistică. Cei întruniți în congres, drept încununare a debaterilor terminate, au luat parte, în corpore la sfîșierea impozantei case ridicate de ei și frații de idei, pe Mont Blanc, casă, căreia i-s'a adaus și o foarte drăguță capelă. În prezența tuturor a slujit apoi parohul din Chamonix o sfântă liturghie pentru pacea dintre neamuri. — E cea dintâiu liturghie pentru pace, slujită la o înălțime de 2700 metri.

Locale. Dumineca viitoare, a săptămânii IV după Înălțarea Sf. Cruci, va predica în catedrală p. Teodor Megieșan, prof. la Școala Normală de băieți.

— Absolvenții de acum douăzeci de ani ai liceului nostru au avut Sâmbăta trecută o foarte cordială întrunire colegială. Au vizitat vechile și nouile așezăminte de cultură ale orașului nostru, și-au făcut, în grup, omagiile la I. P. S. Mitropolit, fostul lor profesor de religie, ca după o agapă frățească să se depărteze fiecare la ale sale, în suflet cu dorul revederii la împlinirea unei noi decade.

— Inceput în 25 Septembrie c., examenul de bacalaureat din toamna acestui an s'a încheiat la 5 Octombrie c. Din cei 129 înscriși s'au prezentat 121 de inși. La examenul în scris au picat 8, trecând 113. Din aceștia la oral al trecut 93, iar restul de 20 au căzut.

Negril rugându-se pentru ome-nimea întreagă. Lumea ce-a alergat în ziua de 4 Sept. c. s'asculte sf. liturghie în catedrala Sf. Patriciu din New-York, a rămas uimită văzând-o tixită de negri. Se adunaseră aci din toate părțile Statelor Unite: din Florida, Georgia, Cincinnati, Chicago, St Louis, California etc. și erau în genunchiați, rânduri-rânduri, pentru a primi Sf. Trup și Sânge al Domnului. Gândul care-i unia pe toți, și le plecase genunchiul în sfântă închinare, era acesta: s'ajute Cel de sus ca întreagă rasa neagră din America să îmbrățișeze catolicismul, singura nădejde a îmbunătățirii sorții lor; și ca Tatăl îndurătorilor s'aibă milă, în aceste vremuri de grea criză, de toate neamurile pământului, fără deosebire de religie ori rasă...

Zidar sfânt. Când l'au cules de pe stradă, în 7 Iunie 1925, și l'au dus într'o casă apropiată să-și deie sufletul, nu s'a găsit aproape nici o para în buzunarele de om sărac ale muncitorului Matia Talbot din Dublin. Și nu era pățimăș răposatul. Dimpotrivă: era tipul lucrătorului sârguincios și cruțător. Cei cari îi cunoșteau viața, știau prea bine că, dela vârsta de 28 de ani, beutură bețivă nu luase în gură, nici pe fleacuri și marafeturi nu-și risipise agoniseala. Și cu toate acestea bani n'avea. Pentru că tot ce câștiga, afară de strictul necesar, împărția altora, pe cari li știa sau li credea

mai lipsiți ca pe el. Așa-i spunea lui inima să facă, și așa făcea. Sfânta liturghie, la care alerga de dimineața, și împărțășania zilnică, cu sugestiile lor reînnoite în rugăciunile din ceasurile de odihnă de peste zi, și în adorațiile nocturne, i-au păstrat până la capătul vieții această stăruință neînfrântă întru a face bine cu vorba și cu fapta. — Nu se putea ca o asemenea viață să rămână neobservată. Cerul s'a îngrijit să-i reliefeze frumuseța cu multe semne. Biserica se interesează și ea de cursul acestei vieți luminoase, pornind procesul de beatificare a zidarului Matia Talbot. Cu supravegherea cauzei a fost încredințat arhiepiscopul Dublinului.

Parlament mondial Ildovesc. Congresul mondial iudovesc, ce s'a ținut deunăzi în Geneva, hotărît să pregătească terenul și să concheme un parlament mondial, permanent, evreiesc, care să fie o »reprezentare legitimă« a evreimii în toate chestiile culturale-sociale ce o privesc. Acest parlament ar fi să se deschidă pentru prima dată în 1934. Temeiul plănuirii parlament ar fi idea că iudovimea formează și azi un organism național unitar. Nu sunt însă nădejdi că se va ajunge la înțelegere, deoarece după cum scrie »Katholische Korrespondenz« din 30.8.32, sunt grupări puternice în sânul iudovimii, cari susțin că, din punctul de vedere al religiei sau rasei, poate fi cineva »gut jüdisch« și cu toate acestea să aparțină, fără nici o rezervă, națiunii cu care, așa zicând, a concrescut. Așa se face că la congresul din Geneva, la care au luat parte peste 100 reprezentanți de ai organizațiilor și reuniunilor din 19 țări (cei mai mulți din America de Nord, Germania, Franța și Polonia) nu erau de față reprezentanții asociației Centrale a Cetățenilor Nemiți de credință mosaică; asemenea nici ai puternicului Jewish Comitee din America, și nici ai ordinului de mare influență Bnai Brith.

Canberra — orașul mort. Statele federale australiene au purtat o ceartă lungă până s'au hotărât să-și clădească o nouă capitală, care să pună capăt rivalității dintre Sydney și Melbourne. »Norocul« a picat pe statul New-wales de sud. Locul s'a ales la mai bine de 100 miluri depărtare de Sydney. În 1920 s'au început lucrările pentru noua capitală Canberra. S'au și ridicat clădirile publice, câteva palate comerciale, case pentru oficanți, și hotelurile, și s'au făcut și câteva străzi late și frumoase, cu locuri virane de mulți km. între diferitele clădiri. Mai mult cu forța, decât de bunăvoie, au fost duși și vre-o 6000 de oameni în noua capitală. Firește, fără ca aceștia să-i poată da viață de metropolă. Așa că acum stă pustiu, fără ceva pulsație simțită de viață culturală sau economică, deși experimentul acesta nefericit a înghițit peste 500 milioane shillingi, socotiți în bani austrieci.

† **Simion P. Simonu**, paroh-protopop al Săratei și, pe vremuri, stihutor gustat (răposatul are un volum de »Poezii lirice«) și-a dat sufletul în mâinile Ziditorului, Luni, în 3 Oct. c., într'al 75-lea an al vieții și 50 al preoției sale cinstite — Facă-i Domnul parte cu dreptii!

Telefonul „Unirii“

S. Remetea Timișană. Ne place tema abordată, felul cum ați prins-o și haina în care ați îmbrăcat-o. Trebuie ținut însă seama și de timpurile bisericesti, cu lumea lor proprie de idei și simțeminte precumpănitoare. Altcva-i pentru postul Crăciunului, și iarăși altceva pentru Pașimii. — Altfel: multe doriri de bine, și mulțumite pentru interesul ce ne purtați!

I. Sibiu. Ciudată mentalitate mai au unii oameni! Iși închipuie că o foale nu poate face lucru mai bun decât să-și împănaze coloanele cu toate nimicurile ce gâdilă nepriceperea sau vanitatea lor. Și de se întâmplă să nu se deie la tipar tot ce trimite dânsii, și exact așa, per longum et latum, cum au catadixit dânsii s'o aștearnă pe hârtie, apoi redacția și-a găsit beleaua! O fac cu ou și cu oțet, de să-i meargă vestea și povestea, nu alta. Noroc numai, — vai de el »noroc«, dar totuși, vorba cea: Solamen miseris socios habuisse malorum, — zicem:

Tipografia Seminarului Teologic gr.-cat. Blaj

noroc numai că într'asta nu pătimim singuri. Păr. jezuit Bangha publică, într'o revistă vieneză, scrisoarea unui preot maghiar către redacția unui ziar catolic unguresc. Și iată ce scrie cinstitul fr. preot: »Prea stimate Die Redactor! Anul trecut, când V'am trimis o dare de seamă despre culesul viilor dela noi, pe care n'ați publicat-o, am tăcut mulcom. Am înghițit în sec și acum-i jumătate de an, când V'am trimis cele 6 fețe cu vorbirea mea dela sfîșierea steagului, (vorbire) ce a-ți redat-o în 6 rânduri. Acum însă, când văd că stați în cumpănă să dați publicității cuvântarea mea, de acum o lună, dela deschiderea festivității jubilară a pompierilor de-aici, sum silit să-mi trag consecințele și să vă abziec abonamentul. — Reținem acest amănunt al amărăciunii celui mai bine inspirat și mai activ apostol al presei maghiare spre mângâierea (!) noastră, cari am fost puși, nu odată, în situații similare. — Poate sluji însă ca punct de meditație și altora.

Ch. București. Ne scrieți că biserica soră ortodoxă din București e împotriva crematorului și a păgânătății cenușarilor. Foarte bine, și ne bucurăm din inimă. Cum ne bucurăm și de ordinele în cauză ale Patriarhiei. Nimănuia nici nu i-a trecut prin minte să tragă la îndoială acest lucru, și din capul locului nu ne-a venit, și nu ne vine să credem, că s'ar fi aflat și s'ar afla preoți ortodocși cari să nesocotiască opreliștea bisericii lor într'o asemenea cauză. Cetiți înc'odată rândurile la cari V'ați referit și Vă convingeți. Decât tăietura din »Bukaresti Lapok«, trimisă nouă de prietenul S., poartă semnătura unui ziarist ungur de seamă, și acolo stă tipărit negru pe alb că înafară de preoții greco-catolici și romano-catolici, preoți de-ai tuturor celorlalte confesiuni din țară (deci și de-ai celei ortodoxe) prohodesc în toată regula, în galeria crematorului, pe cei ce peste câteva minute o să fie câțiva pumni de scum și cenușe. — Să fie asta fapt ori ba? Mult ne-am bucura să nu fie. Tare ne temem însă că relatarea ziaristului maghiar e brodată pe întâmplări faprice. Iar... contra facta non valent argumenta. Și pentru noi faptele sunt dătătoare de ton, nu vorbele, hârtiile și ordinele!

In atenția parohilor și
curatoratelor bisericesti!

COMANDAȚI

CLOPOTE

de calitate superioară, la cel mai mare
depozit românesc din Ardeal:

ALEXANDRU ANCA

CLUJ, Str. Regina Maria No. 43.

TOT AICI: Policandre, Sfeșnice, Ornate și
Recvizite bisericesti, Prapori, Cărți preo-
tești și de rugăciuni. »CĂRAREA FER-
CIRII« aprobată de P. S. S. Episcopul Hossu,
legată în celuloid 450; în piele 3-400;
în pânză 150; în carton tare 100; broșat
75 Lei, conține toate rugăciunile, paracli-
sul și slujba. CĂRTICICA LUI SFT. AN-
TONIE DE PADUA în legătură carton tare
25, broșat 20 Lei. Diferite predici, VERSURI
LA MORȚI (cântări funebreale pentru femei,
bărbați și copii). Teatre populare și șco-
lare, monoloage, dialoge. — Medalii de
aluminium pt. Reuniuni, cu inscripție
după dorință, etc. etc.

Cereți prețurant detaliat

TURNATORIE DE CLOPOTE

FRITZ KAUNTZ

fost

SCHIEB & KAUNTZ

Sibiu — Str. Morilor 2

Livrează clopote de biserică pe garanție
de ani îndelungați, turnate din material de
prima calitate ca înainte de răsboiu, efep-
tuate în mod artistic. Experiență înde-
lungată, de ani de zile, asigură o muncă
ireproșabilă și un sunet armonios.

Cereți oferte speciale!

Pe scrisori rog a se indica adresa precisă